

Petar Bojanić i Edward Djordjevic

Engagement + (Joint) Commitment. O obavezi da se deluje zajedno

Da li se razlikuju ili kako se dopunjuju dve reči ili dva protokola – francusko-englesko angažovanje (*engagement, engager*) i englesko-francuski zavet ili zalaganje (*commitment, commettre*) – i da li nekoliko akata (ili jedna akcija, radnja, *activity, agency*, rad, posao) koje bismo mogli da imenujemo ovim dvema rečima impliciraju sasvim specifičnu vrstu obaveze? Naša namera jeste da, pokazujući da komplementarnost i korelativnost pojmova *commitment (joint commitment)* i *engagement* na engleskom jeziku (i na nekim drugim jezicima) može da bude uvod u postojanje jedne nove vrste obaveze (koja nije ni savršena ni samo nesavršena obaveza) – u nekoliko koraka ili u nekoliko operacija objasnimo proces konstituisanja *grupnog činioca (angažovane grupe)* ili grupe za studije angažovanosti. Pretpostavka je da individue koje u isto vreme istražuju zajedno i tematizuju angažovanje ili grupni činilac, koje pišu i uče zajedno (disciplina znači učiti nešto zajedno i u grupi) – jesu angažovane individue i jesu grupa ili čine grupu („činiti“, naravno, znači raditi ili delati, ali u isto vreme znači biti deo jednog entiteta, sačinjavati ga, ulaziti u njegov sadržaj).

Preliminarno insistiramo na tome da postoji sasvim neizvestan broj različitih neklasifikovanih akcija (zato govorimo o procesu i o koracima) koje imaju kapacitet da

a) ne samo podstiču ili obavezuju drugoga (ili druge) na identičnu ili sličnu akciju ili reciprocitetnu reakciju, nego da proizvode *obavezu* koja implicira zajedničku, grupnu akciju (da delaju kao jedno telo)

b) ne samo obavezuju članove jedne grupe da rade nešto zajedno nego i da prevazilaze granice onoga *joint commitment* grupe obavezujući *a priori* nečlanove ili sve potencijalne i buduće učesnike na zajedničku i koordinisanu akciju.

Kakve su to onda ove akcije koje angažuju druge (sve druge) ili koje imaju kapacitet da spajaju, sakupljaju i povezuju (*commit*) i sve one koji nisu prisutni u isto vreme i na istom mestu? Opišimo i nabrojmo i pretpostavimo nekoliko značenja glagola *commit* i *engage*. Ova tri imperativa u prvom licu množine („pretpostavimo“, „opišimo“, „nabrojmo“), koje može dovoljno glasno da izgovori ili „glasno“ da napiše bilo koja individua u isto vreme suspendujući svoj govor u prvom licu jednine (samo „mi“ može da zameni „ja“; ili jedino „ja“ može da izgovori zamenicu „mi“), mogu da predstavljaju neku vrstu obaveze za sve one koji bi, eventualno, mogli da ih čuju i razumeju. Način kako su ovi glagoli upotrebljeni potencijalno povezuje, mobiliše i poziva druge na pojedinačni odgovor ili akciju, ali ih istovremeno i podstiče na zajednički odgovor. Zajednički odgovor ili zajednička akcija potvrđuje se ne samo onda kada svako od nas vrši određenu radnju (kada, na primer, opisuje, pretpostavlja ili nabraja značenja reči *commit* i *engage*), ili kada istovremeno i s totalnim zalaganjem, požrtvovanjem i koncentrisanom aktivnošću izvodi zajednički performans „pretpostavljanja“, „opisivanja“ i „nabrajanja“, nego i kada samo ponavlja ili prosto izgovara tri imperativa: „opišimo, pretpostavimo i nabrojmo“. Imperativ u prvom licu množine jedan je od početnih, ali i безусловnih uslova institucionalizacije rada jedne grupe ili onoga *joint commitment*. Ali svakako ne jedini. Glagoli kao što su pitati, predlagati, moliti, zahtevati, naređivati, ali i dokazivati, argumentovati, opravdavati ili braniti, koji nužno ne moraju da budu u imperativu, mogu da podstiču na angažovanje ili na *joint commitment*. U prvoj knjizi Tore (Poglavlje 11) gde se opisuje prvo konstituisanje onoga *joint commitment*, zajedničkog rada i prve velike arhitektonske i institucionalne avanture, osim imperativa koji pokreće kolektivnu intencionalnost nekoliko puta („Hajde, idemo da (*havah*) pravimo cigle...“; „hajde, izgradimo grad...“), osim grandioznog projekta i veličanstvenog cilja, identičnog prostora i vremena za sve članove grupe, uvođenja nove tehnologije, velikog institucionalnog projekta i pronalaska *incorporation* i invencije entiteta firme (imena), osim sposobnosti grupe da proizvede jednu neverovatno moćnu instanciju koja ometa i na kraju uništava čitav ovaj projekat, grupa, takođe, poseduje *ad hoc* isti jezik, te je tako osigurano kompletno i jasno sporazumevanje njenih članova.

Dakle, angažovana bi bila ona akcija koja je pre svega javna ili objavljena (to nije nikakav negativni socijalni akt ili tajna, nesaopštena radnja izvedena u tišini); zatim, to je provokativni akt koji je zapravo

poziv ili poruka svima, drugima (*com-mittere* može da znači „poslati“) ili podsticaj svima da se zbliže i pridruže (ne samo članovima jedne grupe nego i onima što nisu prisutni), jer *to commit* podrazumeva zapravo akciju koja podstiče druge da nešto urade ili ih obavezuje da nešto urade zajedno tako što će to uraditi kao članovi jednog budućeg *committee* („pridruženi zavet međusobno obavezuje delove da rade u skladu sa zavetom“) (Gilbert 2015: 8). Međutim, angažovana akcija je specifična i po tome što podrazumeva takvu vrstu velikoga rada ili zalaganja („dati sve od sebe“, „založiti se do kraja“) i požrtvovanosti (jedna vrsta žrtvovanja za druge ili s drugima ili k drugima, ili umesto drugih, žrtvovanja kao približavanja, ali i rada koji poziva druge da se pridruže, pa i da ponove našu akciju i tako konstruišu buduću zajednički rad) kojom se približavamo drugima („reč *engager* potiče od glagola *vado*, a germanska reč *wadi*, latinska reč *vas, vadis*, znači *je m'avance vers quelque'un*, napredujem k drugom“) (Kemp 1973: 16). Približavamo se ili se povezujemo s drugima kada se zalažemo i trudimo, onda kada „ulažemo“ ili „stavljamo nešto“ u druge ili pred druge, kada *mettre en gage* (*pledge*) ili *donner en gage* (*give a pledge*).

Šta to znači? Šta to znači staviti zalog ili teret (garancija, kaucija, *hypothèque; engager, c'est hypothéquer*) pred drugog ili pred sve (pred celu zajednicu) i u kojoj je meri to neka vrsta umerenog nasilja ili prinude drugih ili svih da se odluče hoće li se pridružiti ovoj akciji ili neće? Kakva je to akcija koja principijelno ne mora da bude u striktno direktnoj vezi s drugim („ako ja radim, onda i ti radiš ili i on radi isto to“), ali koja me sigurno povezuje s drugim (i drugog sa mnom) tako što nas zajednički obavezuje da je sprovodimo („ako ja radim, onda svi radimo isto“; „ako ti radiš, onda svi radimo“)? Ukoliko se moje javne aktivnosti sastoje u prikupljanju novca za lečenje teško bolesne dece, organizovanje privremenog utočišta za nastradale u ratu u susednoj državi ili ukoliko često obilazim klanice i protestujem protiv (načina) ubijanja životinja, onda bismo ove akcije mogli da nazovemo angažovanim (ili možda aktivističkim). Svaka od tih akcija može da predstavlja *personal commitment* (*engagement personnel*), i u isto vreme nijedna od ovih akcija ne može da se dešava (obavlja; sprovodi; *be performed*) pojedinačno, nego je uvek izvode manje ili veće grupe ljudi (*joint commitment*). Međutim, ova transformacija individualnog činioca u grupni činilac ne mora da bude nužno najvažnija karakteristika ovih akcija. Početak njenog objašnjenja je davno konstruisan kod Kanta, kada on govori o dužnostima prema samom sebi (*Pflicht gegen sich selbst*), o dugu ili obavezi prema samom sebi,

što uvek prethodi i uslovljava svaku moguću obavezu prema drugima (on ovu poslednju zove spoljašnja dužnost).

Daleko komplikovaniji je, i za nas možda ključni onaj skup akcija koje bi mogle da budu identifikovane na mestu gde se u engleskom jeziku preklapaju dve komplementarne reči ili strategije: *engagement* i *commitment*. Naime, ja se zaista mogu veoma predano angažovati oko svoje karijere, pisanja sopstvenih i naših tekstova, ili svoje bolesti, ili oko bolesti mog prijatelja (obično se takve stvari i dešavaju za vreme životnoga veka), ali samo u nekim slučajevima grupa ljudi u mojoj bližoj ili daljoj okolini prepoznaće moje angažovanje kao „svoju stvar“ ili kao „opštu javnu stvar“, te onda i kao obavezu da mi se pridruži. Ukoliko zakazujem sastanak naše grupe za studije društvene angažovanosti, ukoliko zakazujem ručak za sve u obližnjem restoranu posle sastanka i obećavam da ću stići na početak sastanka, ja se zaista angažujem i svi oni koji se budu odazvali da prisustvuju sastanku potvrdiće i ponoviti moju akciju i tako takođe postati angažovani. Ali *joint commitment* naše grupe („delovati u skladu sa zavetom“) nastaje tek onda kada ona svojim delovanjem proizvodi dovoljan razlog ili dovoljnu obavezu da nam se nužno pridruže i oni koji na početku nisu pripadali našoj grupi, ili oni što još uvek nisu s nama na sastancima koje organizujemo. Ako naša grupa zaista deluje zajedno, ako je zajednički angažovana (uvek se ovo delovanje odnosi na vitalne veze i odnose i razloge koji zajednicu ili samu ovu grupu drže zajedno), onda sam u obavezi da joj se priključim i da se angažujem („ako svi rade, onda i ja radim“). Ovakva obaveza se razlikuje od nesavršene obaveze jer osoba koja daje dobrovoljni prilog, ili koja se služi ljubaznim protokolima, ili koja pomaže siromašnima ne proizvodi identičnu obavezu u meni. Nasuprot tome, *joint commitment* grupe ne može me nikada ostaviti ravnodušnim.

Reference

- Gilbert, Margaret (2015), *Joint Commitment. How we make the Social World*, New York: Oxford University Press.
- Kemp, Peter (1973), *Théorie de L'Engagement*, Paris: Seuil.